

Zbiralec

glasilo Zdrúženja Zbirateljev Vojaških Insignij Slovenije

V tej številki:

Narodni heroj
Kovanci USA
Spomeniki revolucije
Red ljudske osvoboditve
Čini Kraljevine Jugoslavije
Nemška medalja 1941/42

www.zzvis.si
e-mail: zzvis@t-2.net

Št. 21

ZBIRATELJI !!!

Naslov združenja je:
ZZVIS
g. Martin Leskovar
Cesta v Mestni log 40b, 1000 Ljubljana

Internetni naslov ZZVIS je: www.zzvis.si

Elektronska pošta ZZVIS je: zzvis@t-2.net

Davčna številka ZZVIS je :
26263955

Transakcijski račun ZZVIS je odprt na novo pri Poštni Banki Slovenija št. je :

90672-0000169520

Prosim vse zbiratelje, da pošiljajo čim več tem, ki so zanimive za delo zbirateljev, slik o raznih zbirkah in sejmih za objavo v naslednjem **ZBIRALCU št. 22.** Če je le možno, da pošljete prispevke, slike in ostalo na CD-ju ali na naš Email naslov zzvis@t-2.net zaradi lažje obdelave in poznejše objave v našem glasilu. Vse, člane vljudno naprošamo, da plačajo članarino za leto 2013 čim prej. HVALA !!

upravni odbor ZZVIS

Prosim za članke,
sliko za
prvo in zadnjo stran
za
Zbiralca št. 22

Ureditev naslovne strani za to številko je zaslužen član ZZVIS-a iz Srbije **Milanović Nebojša.**

NOVO

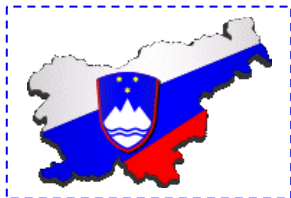
Email društva:

zzvis@t-2.net

spletna stran društva:

www.zzvis.si

»Oskubljena raca« nenavadna oznaka ali priznanje?

Bolj ali manj po naključju sem naletel na dokaj nenavadno ameriško vojaško oznako v obliki rombastega našitka. Ko sem iskal podatke o tem našitku, sem našel še bolj nenavadno privzeto ime za to oznako in sicer **»oskubljena raca«**, v originalu **»Reaptured duck«**. Prvi poskus iskanja podatkov na svetovnem spletu je dal pod omenjenim geslom preko 200.000 zadetkov, od tega večino z izvorom v ZDA, kar je seveda normalno, saj ima vojaška oznaka s tem imenom domicil prav v tej državi.

Celotna zgodba te oznake se začne že ob koncu I. svetovne vojne. Prvotni namen posebne označbe v obliki našitka je bil povsem praktičen in sicer naj bi oznako nosili na uniformi (častno) demobilizirani pripadniki oboroženih sil ZDA v dneh takoj po odpustu. Praksa je namreč pokazala, da trg in kupna moč ne zagotavljata nekaterim odpuščenim vojakom takojšnjega nakupa civilnih oblačil, zato bi posebna oznaka omogočala še nadaljnjih nekaj tednov (trideset dni) nošenje uniforme, hkrati pa dokazovala, da ti državljani v uniformi niso več v aktivni službi v oboroženih silah. To je bilo še posebej odločilno za delovanje vojaške policije, ki je iskala morebitne dezertarje. Sočasno s predlogom za izdelavo našitka se je oblikovala tudi ideja o izdelavi in podeljevanju posebne značke s podobnim motivom, s tem, da bi bile te namenjene za nošenje na civilnih oblačilih, pripomogle pa naj bi odpuščenim vojakom pri »odpiranju vrat« za iskanje službe ter še posebej pri uveljavljanju pravic vojnih veteranov. Poleg vsega je bilo predvideno, da bo nova oznaka nadomestila vse podobne predhodne oznake o (častni) demobilizaciji iz oboroženih sil ZDA. Zamisel o uvedbi te posebne oznake pa je ostala zgolj kot ideja vse do leta 1925. Tega leta je vojno

ministrstvo ZDA s posebnim ukazom št. 13 z dne 9. junija 1925 imenovalo novo oznako. Oznaka je v tem ukazu tudi natančno opisana. Prav tako je bila oznaka opisana v posebnem pravilnik št. 600-35 z dne 31. decembra 1926, vendar tudi v tem predpisu še ni nobene ilustracije nove oznake. Tako je ostalo vse do leta 1941. Dokončna oblika, ki velja še danes, pa naj bi bila po razpoložljivih podatkih uvedena in predpisana takoj po srečanju Roosevelt: Churchill v maju 1943, v času, ko so se začele prve resnejše skupne zavezniške operacije proti silam osi na Pacifiku in Atlantiku.

Predpis med drugim določa, da se obravnavana oznaka nosi takoj po demobilizaciji oz. odpustu iz enote. Vedno in povsod uporabljajo avtorji besedo »časten« odpust, s čimer opredeljujejo, da so do oznake upravičeni zgolj bivši pripadniki oboroženih sil, ki so častno in zvesto služili enoti in domovini ter so iz enote odšli, ko jih domovina ni več potrebovala in so bili torej »častno« odpuščeni oz. demobilizirani. Status častno odpuščenih po teh predpisih pripada tudi padlim v boju (kar je nekoliko ironično, ampak tako je predpisano).

Za vezeno različico, torej našitek, je predpisano, da se le ta po demobilizaciji trajno pritrdi (prišije) na desno stran prsi na vseh zunanjih delih uniform.

Omenjeni predpisi določajo pravico do prejema in nošenja obravnavanega znaka pripadnikom vseh štirih zvrsti oboroženih sil ZDA (kopenska vojska, vojaška mornarica, vojaško letalstvo in korpus mornariške pehote) ter pripadnikom obalne straže, kadar so ti v vojnem času podrejeni vojnemu, obrambnemu ali pomorskemu ministrstvu. Nekateri viri navajajo, da t.i. »Reaptured duck« ni edini tovrstni znak, kar pa drži le deloma. Obravnavano

priznanje je dokazano edino tovrstno »priznanje« o častni demobilizaciji, je pa res, da posamezne zvrsti v oboroženih silah ZDA še danes ob zaključku aktivne službe, torej ob upokojitvi, podelijo svojim pripadnikom znake oz. značke za »častno služenje«. Upoštevati moramo namreč, da imajo ZDA poklicno vojsko že vrsto let, torej bi bila v tem pogledu uporaba termina »demobilizacija« nenavadna oz. nepravilna.

Prav tako se pojavljajo podatki, da je obravnavani znak s koncem 2. svetovne vojne prenehal obstajati. To nikakor ne drži, saj obstoja znaka ni nihče preklical ali ga nadomestil s kakršnim koli drugim podobnim znakom. To potrjuje tudi dejstvo, da je znak možno kupiti v vseh vojaških oskrbovalnih trgovinah, v glavnem znotraj ameriških vojaških baz širom sveta, saj ga pooblaščenim oz. uradni proizvajalci za ameriško vojsko še vedno proizvajajo. Američani se dosledno držijo pravila, da kar ni preklicano, v nespremenjeni obliki vsekakor velja.

Pomembno je še pojasniti, da v primerjavi z nekaterimi drugimi oznakami in celo odlikovanji tokrat obravnavanega ni možno podeliti dvakrat, čeprav so obstajali primeri, ko je bil pripadnik častno odpuščen in je ob tem seveda dobil pravico do nošenja znaka, pa je bil kasneje zaradi potreb obrambe ponovno vpoklican v vojaško službo.

Da je obstoj, predvsem pa poznavanje tega nenavadnega znaka, zavrt v številna ugibanja skoraj mitskih razsežnosti, je najverjetneje kriv poseben ukaz zaupne narave, katerega je leta 1944 s številko 131 izdal načelnik generalštaba kopenske vojske ZDA (general George C. Marshall). Ta ukaz zapoveduje, da je potrebno vse obstoječe dokumente na kakršnem koli nosilcu (papir, film, mikrofilm...), ki se nanašajo na znak oz. značko za častno

demobilizacijo in obenem omenjajo vzdevek tega znaka, torej oskubljeno raco (Reaptured duck), nemudoma odstraniti oz. uničiti. V ukazu je bilo navedeno, da je uporaba tega imena zaničljiva in žaljiva ter da bi lahko resno negativno vplivala na moralo enot. Ukaz je bil seveda dosledno spoštovan in že v roku enega leta je ob poizvedbi po »oskubljeni raci« vsakdo dobil preprost odgovor, da o tem nobeden nič ne ve. Tako je ostalo nadaljnjih dobrih 50 let. Ko so bili odprti arhivi, so počasi raziskovalci prišli tudi do dokumenti s to vsebino, raziskovalcem pa je postalo tudi jasno, kaj je bilo širše ozadje za navidez nenavaden ukaz. Kot v vsaki vojni so tudi v drugi svetovni vojni za najvišje vojaške in civilne predstavnike uporabljali v zaupnih aktih kodna imena. Tako je takrat ena najvišjih vojaških avtoritet v ZDA, general Dwight D. Eisenhower, imel kodno ime »Duckpin«.

Podobnost med »Duckpin« in »Reaptured duck« je bila torej dovolj, da je ta vzdevek skoraj odšel v pozabo, čeprav je bilo morda v osnovi mišljeno le omenjanje tega imena v povezavi z značko (pin – angleško bucica, tudi značka).

Od tu pa se je potrebno ponovno vrniti v čas druge svetovne vojne in osvetliti še nastanek oz. rojstvo vzdevka »Reaptured duck«. Prav tako obstaja kar nekaj različic. Najprej je tu dokaj verjetna razlaga, da je sama oblika znaka, katera sicer predstavlja orla z razprtimi krili, ki deloma segajo na obeh straneh

izven sklenjenega obroča, nakazuje na likovno nekoliko neposrečeno rešitev. Nekateri so v orlu videli prej raco ali kokoš, zato je možno, da se je začelo govoriti o raci. Zakaj pa oskubljena? Tu se je potrebno poglobiti v vojaško miselnost in nenazadnje v izgled vojaka v uniformi. Večina vojakov je bila vojne in s tem uniforme sitih, vendar so se kljub temu po demobilizaciji (lahko) počutili odrinjene, pozabljene, zapuščene, kar bi lahko parafrazirali tudi kot »oskubljene«. Druga možna razlaga

pridevnika »oskubljena« pa prav tako temelji na samem izgledu orla v znaku. Večina je ocenjevala, da ima orel nenavadno izbočen trup, kot da bi imel kilo (hernijo), za kar v nekaterih predelih ZDA v pogovornem jeziku oz. prenesenem pomenu uporabljajo izraz »reaptured«.

Vsekakor pa je zanimivo, da je v ZDA besedna zveza »Reaptured duck« postala tudi sinonim za

nekoga ali nekaj, kar zelo hiti. To pa ima zopet povsem logično razlago. Vojne siti demobilizirani vojaki so iskali vse možne načine, kako čim prej priti domov k ljubljnim svojcem, zato so bili marsikomu tudi v nadlogo in s tem deležni marsikatere nekulturne besede. Najresnejši in najverjetnejši odgovor o izvoru vzdevka »oskubljena raca« pa izvira, od kje drugod, kot iz Hollywooda. Ameriški avtorji trdijo, da je mit in s tem ime »oskubljene race« z izdatnim vložkom več sto tisoč dolarjev ustvaril gospod Louis B. Mayer, da bi s tem rešil kariero svoje najbolj cenjene igralka, Hady Lammarr. Le ta je bila iz nacistične Nemčije pobegla znana igralka, ki je z begom dejansko rešila svojo glavo, čeprav je bila soproga uglednega in bogatega Fridricha Mandla, solastnika podjetja Krupp, ki je za nemški vojaški stroj proizvajalo sodobno orožje in opremo. Že zaradi igranja nagih in za tiste čase drznih vlog sta bila z možem v sporu, vendar je šele moževo odkritje, da žena odkrito nasprotuje njegovim »poslovnim« načrtom, botrovalo kovanju načrtov za usmrnitev nesrečne igralka. Ta je načrt pravočasno odkrila, moža je uspavala in ob nezanimarjivi pomoči židovske organizacije je

po tajni poti pobegnila iz Evrope v ZDA. Ko je kasneje pojasnjevala to pot, je seveda uporabila umetniško izražanje in sicer v nemščini je opisala, da je potovala kot »segeltuch gebrochen« oz. kot »zlomljena ptica«. Te njene nemške besede so potem prevedli kot »oskubljena raca«, kar se je bliskovito hitro prijelo in udomačilo, med drugim tudi med vojaki. Priložnost so zgrabili tudi

proizvajalci oznak, ki so še posebej na zavitke, ki so jih pošiljali na različna vojna območja, obvezno navajali, da so v paketih »oskubljene race«. Menda naj bi tudi to pripomoglo k zavajanju nasprotnika.

Značka znaka za časten odpust se je podeljevala v času od 1939 do vključno decembra 1946. Izdelana je bila iz pozlačene medenine z izjemo obdobja, ko so imele tudi ZDA pomanjkanje kovin. V tem obdobju so bile te značke izdelane iz zlato pobarvane plastike. Prejemniki plastičnih značk so imeli kasneje pravico in možnost zamenjati v vojni izdelane plastične značke za bronaste.

Značka je reliefno izdelana, nekoliko spominja na gumb, ki v višino meri približno 11 mm, v širino pa, merjeno na krilih, približno 16 mm. Orel ima razširjena krila in gleda v levo (gledalčev vidik). Stoji v obroču, ki ima spodaj trinajst pokončnih prog. Krili na obeh straneh segata izven obroča, s tem, da je eno pred obročem, drugo pa za obročem. Obroč ima premer 2,54 cm (oz. točno eno colo).

Našitek obstaja vsaj v dveh različicah in sicer na tipični vojaški barvni tkanini olivno zelene barve (Olive Drab) ter na svetlejši rumeno rjavi (Khaki) podlagi, ki jo

danes popularno imenujemo puščavska barva, že dolgo časa pa je v različnih vojskah to privzeta barva mornariških (delovnih) uniform. Oblika našitka je horizontalno orientiran romb, ki v višino meri približno 38 mm, v dolžino pa 76 mm. Mere so pretvorjene iz colskih mer, zato niso povsem natančne. Na tej tkaninski podlagi je rumeno izvezen znak, opisan v prehodnem odstavku. Našitek je bil predpisan za nošenje na zunanji oblačilih, s tem da je bil določen znak v rumeno rjavi barvi za poletna oblačila (srajca) in temnejši znak za

nošenje na bluzi. Predpis je točno določal pozicijo nošenja znaka in sicer na vseh oblačilih na desni strani, točno na sredini neposredno nad žepom, z daljšo osjo romba vodoravno.

Kot je bilo omenjeno že v uvodu, je na svetovnem spletu ogromno podatkov o tej tematiki. Med zanimivimi zadetki je poleg tokrat opisanega znaka še nekaj takih z vojaškim ozadjem, med drugimi tudi zgodba o ameriškem bombniku B 25, ki je imel vzdevek Reaptured Duck. Posadka letala, ki mu je poveljeval poročnik Ted W.

Lawson, je uspešno bombardirala Tokio a kmalu zatem se je letalo zrušilo v kitajsko morje, le dobre četrtilje od kitajske obale. Pilot in kopilot sta bila huje poškodovana. Kapitan, poročnik Lawson, je po okrevanju napisal roman »Trideset sekund nad Tokiom«, po katerem je bil leta 1944 posnet istoimenski film.

Med nevojaškimi pojmi in predmeti, ki se še skrivajo pod imenom oskubljena raca, so zanimiva še posebna predelana športna vozila, pa različni lokali, predvsem bari, obstaja tudi glasbena skupina, manjkati pa seveda ne sme niti poseben koktajl s tem imenom.

Odgovor na vprašanje iz naslova, ali gre pri »oskubljeni raci« za priznanje ali zgolj za oznako, ki označuje »status« vojaškega obveznika,

prepuščam bralcem. Vsekakor pa so se opisane oznake pojavljale v letih po koncu druge svetovne vojne tudi na našem nacionalnem ozemlju, predvsem v zaledju Tržaškega zaliva ter deloma na naši severni meji. Nosili so jih ameriški vojaki, ki so nestrpnost čakali, da po odsluženju vojaščini, nekateri po več letih in po številnih bojih, v svoji domovini ponovno stisnejo v objem svoje drage. ❖

Brane Tušar
Januar 2012

Prosim vse člane, da se odločijo objavljati članke v naši reviji.

Več, kot bo različnih avtorjev, bolj bo kvalitetna revija.

www.zzvis.si

zzvis@t-2.net

Medalja Slovenske vojske

leta 1992 se je v Teritorialni realizacijo naročila, minister za obrambi RS pokazala potreba po obrambo naj bi medalje prevzel novih odlikovanjih. Takrat so kar v Celju, na poti proti bila poleg priznanj generala Mariboru. Medalje so bile v Maistra samo še nekatera klasičnih plastičnih škatlah,

»namenska« odlikovanja. takšnih, kot ostala odlikovanja iz Ustanovitvi medalje najboljšega tistega časa. Naslednja podelitev vojaka sta sledila še red in teh medalj je potekala ob Dnevu medalja Slovenske slovenske vojske 16. maja 1993. vojske. Medalja SV je bila prvič Brigadir Švajncer je v članku o podeljena v začetku leta 1993. Po tej medalji navedel, da so bila

izjavah upokojenega brigadirja tudi takrat podeljena odlikovanja Janeza J. Švajncerja je bil prvi tip prvega tipa, a ta podatek ni te medalje podeljen na proslavi v povsem točen, saj sem videl Pekrah. Vzrok, da so prve podeljena odlikovanja s te medalje bolj skromno izdelane, proslave v drugi različici. Prvi je bil zelo kratek rok za zapis o podeljevanju medalje v

UL RS št.25/1993 se glasi, citat ; »Priznanje Medalja slovenske vojske se podeljuje delavcem Ministrstva za obrambo in drugim delavcem na področju obrambe in zaščite ter posameznikom za zasluge pri razvoju obrambe, za dolgoletno prizadevno delo ali opravljanje dolžnosti na področju obrambe in zaščite. Lahko se podeli tudi tujim osebam.« Pravilnik o podeljevanju , objavljen v UL RS št. 41/1995, zajema nekaj

spreme
mb,
največj
a je ta,
da
odlikov
anje ni
namenj
eno
samo
posame
znikom
, v
zapisu
v UL
RS št.
41/200
7, pa

kot prejemniki niso več omenjeni tujci. Za zasluge v vojni se podeli medalja SV z meči. Zapis o medalji v UL RS št.25/1993, omenja napis na zadnji strani medalje in sicer »ZA IZJEMNE ZASLUGE«, katere pa še nisem zasledil na nobeni obstoječi medalji. Druga različica ima na zadnji strani napis »SLOVENSKA VOJSKA« ter gravuro z imenom prejemnika in leto podelitve. Verjetno je že naslednjega leta (sigurno pa 1995) prišlo do spremembe napisa na zadnji strani medalje; pri zlati in srebrni medalji se glasi napis »ZA ZASLUGE« pri bronasti medalji pa »ZA POŽRTVOVALNOST«. Lahko bi

rekli, da gre pri zadnje omenjenih za tretjo različico odlikovanja, ki se v takšni obliki podeljuje še danes. Seveda pa se glede na leto podelitve razlikujejo tudi po manjših detajlih, kot so žigi proizvajalca (2 - 3 žigi oz. pri kasnejših različicah brez le teh), obdelava materiala (polirane, mat,...), po debelini same medalje in verjetno še čem.

Prva različica te medalje v

medalje. Trakec ima v sredini znak Slovenske vojske v barvi žlahtnosti medalje, obkrožen z vencem lipovih listov. Pri zgodnejših traktih je venec listov nekoliko zeleno obarvan , pri novejših traktih je to očitno opuščeno. Ker se to odlikovanje lahko podeljuje tudi enotam, je zanj izdelana tudi lenta, katera se nosi na praporju oz. bojni zastavi enot in poveljstev SV. Lenta v dolžino meri 79 cm in je široka

10 cm. V sredini ima izvezen znak SV, ki je v barvah žlahtnosti i odlikovnja. Vezenje je obojestransko. Poznavalce naše vojaške zgodovine in pozorne bralce

premeru meri 30 mm, je debeline slaba 2 mm in skupaj s trakom tehta 20 g. Znak SV na sredini je emajliran in enake barvi žlahtnosti medalje. Znak po dimenzijah ne ustreza nobeni znački ali kakšni koli drugi aplikaciji, s čimer sem imel možnost primerjati. Aplikacija znaka po diagonalah mečev meri 24 mm. Druga različica v premeru meri 30 mm, je debeline dober 1 mm (ob robu) in s trakom tehta 20 g. Pri tem tipu medalje zadaj večinoma niso bile označene z žigi. Tretja različica je enakih dimenzij kot druga, lahko pa pride do manjših razlik v debelini in teži medalje, glede na obdobje izdelave. Nadomestni trakec je po barvah enak traku

je verjetno že na začetku članka lahko zbudlo v oči dejstvo, kako da smo lahko že leta 1993 imeli medaljo SV, ko pa je bila takrat naša oborožena sila še Teritorialna obramba. Težko bi to lepše pojasnil kot je to storil brigadir Švajncer: »Medalja slovenske vojske je takrat imela še malo začetnico. Teritorialna obramba je bila naša slovenska vojska, zaradi tega sem medaljo tudi tako poimenoval.«

Literatura: VZZ št.39/2010 Prva oblika medalje SV J.J.Švajncer, Obranili domovino J.J.Švajncer, UL RS št.25/1993, UL RS št. 41/1995, UL RS št. 41/2007, Znaki Slovenske vojske 1993 J.J.Švajncer

Jakob Klenovšek

Odlikovanje Narodnega Heroja

Odlikovanje Narodnega Heroja je ena izmed trajnih institucij in legend. Ustanovljen je bil v toku NOV, namenjen je bil za priznanja največim borcem NOB-ja. Je eden najvišjih odlikovanj SFRJ, upam si tudi trditi, da je eden najbolj iskanih odlikovanj v krogu zbirateljev.

Odlikovanje Narodnega Heroja

Samo odlikovanje je izdelano iz platiniranega zlata in je ovalne oblike, višine 54mm in širine 43mm. Okoli roba sta dve tridimenzionalne vejice lovorja, kateri sta na dnu speti. Vrhova vejic sta razmaknjena in prosta. Med vijicama je kot podloga večkraka zvezda, kateri kraki na večih koncih pridejo v stik z vejicama. Na vrhu te zvezde je prstan skozi katerega je bila napeljana vrvica za nošnjo odlikovanja. Na sredini zvezde je borec v plašču (šinjelu) s partizansko kapo na glavi in obut v opanke. Na pasu borca je ročna bomba, na zaponki pasu je zvezda petokraka, v levi roki drži zastavo katera plapolala iz njegove leve proti desni strani, njen

spodnji del pa zopet zaplapola pri pasu na levo strani. Pogled borca je usmerjen v levo, kjer je na zastavi nad njegovo glavo zvezda petokraka. V desni roki borec drži puško, katere cev je obrnjena navzgor. Z notranje strani desne noge se vidi kopito puške. Odlikovanje se je nosilo na traku rdeče maonirane svile široke 36mm, na notranjih robovih pa je bel trak širok 2mm. Odlikovanje se je nosilo na prsih obešen okoli vratu. Škatlica odlikovanja je rdeče barve ob robu je tridelni napis: Odlikovanje Narodnega Heroja (ORDEN NARODNOG HEROJA).

Nad napisom je grb SFRJ, ob robu škatlice pa so zlati krogi. Nadomestni trak je izdelan iz rdeče maonirane svile, istih dimenzij kot trak za nošnjo - 36mm. Ob podelitvi odlikovanja se je dodelilo tudi povelje o podelitvi, certifikat odlikovanja in knjižica priznanja nosilca narodnega heroja. Minijatura odlikovanja je bila ustanovljena dokaj pozno, šele 1984 leta, in se je nosila samostojno brez odlikovanja. Izdelana je iz kombinacije bakra in cinka. Po obliki in izgledu je ista kot odlikovanje, vendar se relief pojavlja samo na aversu, revers pa je prazen. Dimenzije minijature so izdelane v sorazmerju z dimenzijami odlikovanja. Izdelana je na nosilcu na katerem je trak istih barv kot pri odlikovanju velikosti 21x10mm.

Pri posthumno dodeljenih odlikovanj je bilo družini heroja vročeno samo povelje o dodelitvi, samo odlikovanje pa je bilo izloženo Vojnemu muzeju v Beogradu. Ta odlikovanja je

izdelalo podjetje IKOM Zagreb, izdelani pa so iz pozlačene bronze in mesinga. V IKOM-u je prav tako izdelan povojni model odlikovanja narodnega heroja, kateri se v nekaterih podrobnostih razlikuje od odlikovanja, ki je bil izdelan v ZSSR. Na prstanu IKOM-ovega odlikovanja je številka za plemeniti material in oznaka proizvajalca, kar pa na ruskem modelu ni ter povojni model je nekoliko višji in širši od „ruskega“ pa tudi malo lažji je.

Odlikovanje z trakom

Prve skice odlikovanja dajo zanimiv vpogled v razvoj samega koncepta odlikovanja. Izgled je ostal skoraj isti materiali pa so se menjali.

Prvobitno je bila zamisel o rdeči emajlirani petokraki zvezdi namesto lika borca, ampak zelo hitro je bil sprejet lik borca kateri se je na koncu tudi obdržal z manjšimi popravkami. Po pregledu skic je borec držal prvobitno puško obrnjeno

navzdol, pogled pa je bil na desno stran in zato se je tudi zvezda nahajala na desni strani borca.

Povelje odlikovanja

Odlikovanje je bilo ustanovljeno še v toku NOB-ja in sicer **15.8.1943**, pred tem je bilo samo imenovanje Narodni Heroj. Po takratnem zakonu je imenovanje pomenilo tudi avtomatsko podelitev odlikovanja a je vseeno ostalo nedorečeno ali oseba, ki je prejela odlikovanje ima tudi pravico imenovanja. Prve skice je istega leta izdelal akademski slikar iz Beograda Đorđe Andrejević – Kun. Reljefe pa je izdelal akademski kipar iz Zagreba Antun Avgustinčić.

2.4.1944 gredo pripadniki NOB-ja Jugoslavije v Moskvo. Med člani je bil tudi Avgustinčić, kateri je s seboj že nesel prve odlitke v gipsu. Kasneje je tudi sam pomagal ruskim mojstrom pri oblikovanju odlikovanja v njihovi kovnici denarja „Monetni dvor“. Kovanje prvih odlikovanj je bilo končano še istega leta takoj za tem je bila prva pošiljka

poslana na otok Vis, kjer se je ta čas zadrževal glavni štab NOB in POJ. Prva podelitev je bila **25.9.1944**, ko je bilo podeljeno 11 odlikovanj Narodnega Heroja. 3 NH so dobili še živeči borci in 8 NH je bilo podeljeno posthumno:

1. Karalić Boško
2. Grujičić Stojan
3. Kljajić Filip
4. Weiner Slaviša – Čiča
5. Burdžović Rifat
6. Ilić Milan
7. Mitrović Ratko
8. Knežević Vladimir
9. Dudić Mišo
10. Jerković Dušan
11. Ivan Hališ – Ilija Gromovnik

Prva podeljena odlikovanja niso bila v kompletu tako kot kasneje, ko so jih še podeljevali.

Knjižica odlikovanja

Odlikovanci so prejeli odlikovanje, pripadajoče trakove, minijaturu in certifikat. Povelje o podelitvi je bilo vročeno kasneje, kot tudi škatlica in knjižica nosilca. Prva knjižica Narodnega Heroja je bila vročena Josipu Brozu TITU, kateri je eden od dveh večkratnih nosilcev odlikovanja. Drugi je bil Petar Leković, kateremu so podelili posthumno, ker je umrl v toku NOB-ja. TITO je bil nosilec treh odlikovanj, Leković pa dveh.

Število dobitnikov je zelo varieralo, naprimer 1953 leta je bilo podeljeno 632 odlikovanj, naslednjega leta pa so podelili samo eno odlikovanje. Vse skupaj je bilo podeljenih **1.386** odlikovanj od tega celo **903** posthumno. **Zadnje podeljeno odlikovanje je prejel major JLA Milan Tepić.**

Odlikovanje je prejelo tudi 22 tujih udeležencev NOB-ja in sicer 16 državljanov ZSSR, 3 državljanji Albanije, 1 Čehoslovak, 1 Poljak in 1 Italijan. ♦

Certifikat

Nosilec odlikovanja **Boško Karalić**

Prevod: Martin L. in Monika L.

Dalibor Karalić

KOVANCI SPECIALNIH ENOT AMERIŠKE VOJSKE

(pripravil: švod. Mitja Močnik)

V zbirki hranim kar nekaj zanimivih našitkov, oznak in kovancev specialnih enot Ameriške vojske, ki se nahajajo v Fort Braggu v Severni Karolini kjer je tudi dom Zelenih baretk.

V tem prispevku bom predstavil nekaj kovancev, ki se nanašajo na SOC (Special operations Command – poveljstvo za specialne operacije) in USAJFKSWCS (USA John F. Kennedy Special Warfare Centre & School – Center in šola JFK za specialno bojevanje).

Kovanec centra in šole za specialno bojevanje je pravokotne oblike velikosti 55x27mm in je izdelan iz medenine. Na čelni strani je stilizirana zelena baretk z znakom centra in napis USA JOHN F. KENNEDY SPECIAL WARFARE CENTER & SCHOOL, na hrbtni strani kovanca je na sredini zvezda, ki označuje čin brigadnega generala ena zvezda (One star general), na levi strani emblem centra in šole kakršen se nosi kot našitek na uniformi s pripadajočimi napisi SPECIAL FORCES, RANGER in AIRBORNE, na drugi strani pa znak centra. Napis na hrbtni strani je PRESENTED BY THE DEPUTY COMMANDING GENERAL – FOR EXCELLENCE. Kovanec podeljuje namestnik poveljnika centra. Obe strani kovanca sta prevlečeni s prozorno emajl glazuro.

Kovanec centra in šole za specialno bojevanje je velikosti 62x52mm in je izdelan iz medenine. Na čelni strani je stiliziran emblem centra z napisom SPECIAL FORCES in AIRBORNE na hrbtni strani kovanca na obrobju je napis USA JOHN F. KENNEDY SPECIAL WARFARE CENTER & SCHOOL, na vrhu je napis AWARD OF EXCELLENCE PRESENTED BY THE COMMANDING GENERAL. Na sredini pet oznak, rdeča zastavica z dvema belima zvezdama označuje čin generala dve zvezdici (two star general), ki je tudi poveljujoči centra, poleg se nahaja znak centra, znak enote za CIVIL AFAIRS, znak enote za PSYCHOLOGICAL OPERATIONS in znak SPECIAL FORCES, ki delujejo v okviru centra in šole.

Kovanec centra in šole za specialno bojevanje je okrogle oblike premera 38mm in je izdelan iz medenine. Na čelni strani kovanca je napis USA JOHN F. KENNEDY SPECIAL WARFARE CENTER & SCHOOL in znak centra, na hrbtni strani kovanca je reliefno upodobljena ameriška zastava, pod njo napis SPECIAL FORCES FOREVER, na robu kovanca pa je napis COMPLEMENTS OF YOUR RETENTION TEAM.

Kovanec centra in šole za specialno bojevanje je okrogle oblike premera 50mm in je izdelan iz medenine. Na čelni strani kovanca je napis USA JOHN F. KENNEDY SPECIAL WARFARE CENTER & SCHOOL in CSM* – FOR EXCELLENCE, poleg so znaki specialnosti Master Diver, Master Airborne in Master HALO, ter najvišji podčastniški čin ameriške vojske, na hrbtni strani kovanca je napis CIVIL AFFAIRS - PSYCHOLOGICAL OPERATIONS - SPECIAL FORCES in znaki navedenih enot in znak centra in šole. Obe strani kovanca sta prevlečeni s prozorno emajl glazuro.

- čin: Command Sergeant Major – najvišji podčastnik

Kovanec Prvega bataljona 1st SWT G(A), je v obliki ščita in je velikosti 38x43mm, izdelan iz medenine. Čelna stran kovanca je bele in črne barve z napisi 1ST BATTALION 1ST SPECIAL WARFARE TRAINING GROUP (A) – SPECIAL FORCES – PRESENTED FOR EXCELLENCE – COL NICK ROWE TRAINING FACILITY CAMP MCKALL NC*.

Na hrbtni strani je napis USA JOHN F. KENNEDY SPECIAL WARFARE CENTER & SCHOOL WARRIOR SKILLS EN (enlisted opomba M.M.), ter kratice SFAS (Special Forces Assessment and Selection) – SUT (Small Unit Tactics) – UW (Unconventional Warfare), poleg so upodobljeni še emblem centra ter drugi simboli.

- Več o polkovniku Nick Roweu na: http://en.wikipedia.org/wiki/James_N._Rowe

Kovanec korpusa za urjenje rezervnih časnikov je okrogle oblike premera 50mm in je izdelan iz medenine. Na čelni strani kovanca je napis THE NEW RIVER

BATTALION – ARMY ROTC (Reserve Officer Training Corps), na sredini čelne strani je grb v obliki ščita modre in rdeče barve, ki ga po diagonali deli meč, v sredini grba je stilizirana glava belega orla simbola ZDA, na modri podlagi je kratica VT (Virginia tech), na rdeči pa RU (Radford University). Na hrbtni strani kovanca na obrobju je napis VIRGINIA TECH – RADFORD UNIVERSITY, v sredini grb z napisom LEADERSHIP - EXCELLENCE s simboli in napis PRESENTED FOR EXCELLENCE BY THE CDR AND SCM. (Commanding & Supply Chain Management)

Kovanec poveljnika poveljstva za specialne operacije je izdelan iz medenine in v obliki »asovega pika« pri kartah velikosti 50x33mm. Čelna stran je prevlečena z rdečim emajlom, na sredini je v pokončnem položaju stiliziran meč. Obrobje kovanca nosi napis UNITED STATES ARMY SPECIAL OPERATIONS COMMAND AIRBORNE. Na hrbtni strani je emajlirana rdeča zastava s tremi zvezdicami, kar predstavlja generala s tremi zvezdicami (three star general), ki je tudi poveljujoči poveljstva za specialne operacije, obrobje kovanca nosi napis FOR EXCELLENCE PRESENTED BY THE COMMANDING GENERAL LTC JOHN F. MULHOLLAND, JR.

general podpolkovnik J. F. Mulholland

<http://www.soc.mil/bios/Mulholland.pdf>

General R. W. Wagner

http://it.wikipedia.org/wiki/File:Robert_W._Wagner_BG_1998.jpg

napis SPECIAL OPERATIONS COMMAND CENTRAL, na sredini so trije znaki enot, Navy Seals, Special Forces – Green Berets in Air Force special operations Command.

Poleg kovanca imam še značko SOCCENT, ki je izdelana iz medenine in emajlirana. Napis na vrhu značke MOLON LABE je moto poveljstva.

Špartanski kralj Leonidas in njegovih 300 hrabrih Špartancev, ki so pri Thermopolisu so zaklicali največji vojski antičnega sveta "Μολὼν λαβέ – Molon Labe", v slovenščini: "Pridite in jih vzemite!". To je bil njihov odziv na poziv perzijskega imperija, da odložijo orožje in obljubijo svojo zvestobo enemu in edinemu svetovnemu vladarju, imperatorju perzijskega imperija. Resda, so bili vsi ubiti, ampak ko so ostali Grki slišali njihovo zgodbo so se opogumili in zedinili, in ko so Perzijci ponovno prišli jih ni več čakalo samo 300 Špartancev, ampak 10.000, ki so poveljevali še 30.000 Grkom iz drugih polisov. Perzija, oziroma ideja o enem svetovnem imperiju je bila ponovno utišana za nekaj časa. Grki še vedo kaj pomeni Molon Labe, to je klic bojvnika, ki ve, da bo izgubil vse, a je odločen, da ne bo poceni. To je duh, ki ga ne more zlomiti noben imperij, duh, ki navdihuje in opogumlja druge. Perzijci niso premagali Leonidisa in njegove male skupine zaradi številčnosti, tehnike ali moči, ampak zaradi izdajstva. (povzeto iz: <http://www.ujet.si/grcijo-so-napadli-bancniki/>)

Kovanec poveljnika poveljstva za specialne operacije je izdelan iz medenine in v obliki »asovega pika« pri kartah velikosti 50x33mm. Čelna stran je prevlečena z rdečim emajlom, na sredini je v pokončnem položaju stiliziran meč. Obrobje kovanca nosi napis UNITED STATES ARMY SPECIAL OPERATIONS COMMAND AIRBORNE. Na hrbtni strani je emajlirana rdeča zastava s tremi zvezdicami, kar predstavlja generala s tremi zvezdicami (three star general), ki je tudi poveljujoči poveljstva za specialne operacije, obrobje kovanca nosi napis FOR EXCELLENCE PRESENTED BY THE COMMANDING GENERAL LTC ROBERT W. WAGNER. Kovanec je enak kot predhodni edino odkovek se razlikuje v manjših detajlih.

Kovanec glavnega poveljstva za specialne operacije v letalski bazi MacDill na Floridi je okrogle oblike premera 45mm in je izdelan iz medenine. Na čelni strani kovanca je kratica SOCCENT (Special Operations Command Central), na sredini je znak poveljstva, ki predstavlja rodove vojske, ki delujejo v tem poveljstvu, na sredini je pokončno postavljen meč, bela krila predstavljajo zračne sile, rdeč Pozejdonov trizob mornariške enote Navy Seals, Marine Corps, dve rumeni streli specialne sile. Na hrbtni strani kovanca na obrobju je

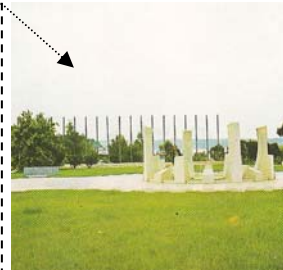
163 SLOVENIJA--Ljubljana--Spomenik ilegalcu---V Kidričevi ulici v Ljubljani so postavili spomenik ilegalcu, kateri so v toku narodnoosvobodilne revolucije opravljali zelo težke in odgovorne naloge. Gibali so se s ponarejenimi osebnimi dokumenti, okupator je za njimi razpisal tiralice in jim je bil stalno za petami. Zelo pogosto so menjali prebivališče, stanovali so v ilegalnih stanovanjih, bunkerjih in drugih skrivališčih.

Najpogosteje so bili komunisti iz delavske klase, študentje in intelektualci. ❖

Avtor: Frančišek Smerdu, kipar

173 SLO Portorož--Spomenik partizanom-pomorcem---Vrhovni štab NOV in POJ je oktobra 1943 ustanovil mornariški štab za poveljevanje vsem partizanskim pomorskim enotam. Obala je bila razdeljena na šest pomorskih priobalnih sektorjev. Iz štaba mornarice NOV preko glavnega štaba NOV in POJ je prišla skupina častnikov 26SEP1944. Zbirala je mornarje in druge pomorske strokovnjake in organizirala pomorsko obveščevalno službo za potrebe 1. pomorskega sektorja (POS) katero področje se je razprostiralo od Tržiča do izliva Mirne. Pri štabu 9. korpusa NOVJ je ustanovljen mornariški odred 1. POS in mornariški odred Koper (MOK), kateri je deloval v Slovenski Istri, v neposrednem zaledju Kopra in osvobodili so Izolo, Piran, Portorož in prevzel oblast nad tem območju. V Portorožu na Trgu prekomorskih brigad so postavili spomenik partizanom pomorcem. ❖

Avtor: Janez Lenasi, kipar

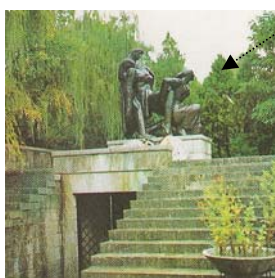
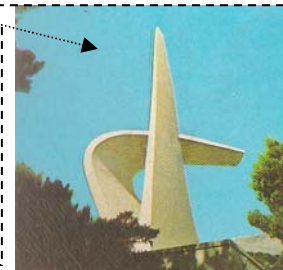

88 HRVAŠKA--Kamenska--Spomenik pobjedi revolucije naroda Slavonije Kamenska se nahaja na križišču poti Slavonska Požega-Pakrac-Voćin, zaradi tega je sovražnik dal pozornost temu naselju. Tisti, ki je imel Kamensko, je imel nadzor nad potjo iz Papuka v Psunj. Vasi okoli Kamenske so bila opredeljene za narodnoosvobodilno gibanje, zato je okupator želel zadržati to območje, da bi vršil pritisk na civilno prebivalstvo, okupator je velikokrat ropal in zapiral prebivalce. Partizani so kar nekajkrat osvobodili Kamensko. Na hribčku Blažuj zraven Kamenske so prebivalci Slavonije izdelali veličasten spomenik zmagi revolucije. Mesto postavitve so izbrali najbolj izkušeni borci tega kraja, saj je bila Kamenska križišče partizanskih poti. Spomenik s svojo velikostjo in lepoto vzbudi obiskovalcu moč revolucije v Slavoniji. Tu je tudi grob narodnega heroja Nikole Demonje. ❖

Avtor: Vojin Bakić

97 HRVAŠKA--Petrova gora--Prva partizanska bolnica na Hrvaškem---Pod vodstvom komunistične stranke na Petrovi Gori in njenem obrobju je bilo ustanovljeno 1941 leta 15. partizanskih odredov. 4. septembra 1941 leta začne z delovanjem prva partizanska bolnica na Hrvaškem.

V toku NOV-ja na Petrovi Gori je delovalo skupno osem partizanskih bolnic, katere pa niso bile nikoli razkrite. Na raznih koncih Petrove Gore je pokopano okoli 1.700 partizanov in okoli 2.500 žrtev fašističnega terorja. Centralna partizanska bolnica je bila odlikovana z odlikovanjem narodnega heroja. Legendarna Petrova Gora je razglašena za spominski park s 85 lokacijami in obeležij iz NOV-ja. ❖

3 BiH--Bileća--Kostnica padlih borcem NOVJ---V Bileći je bilo koncentracijsko taborišče v katerem so leta 1940 bili zaprti komunisti in antifašisti iz celotne države. V tem taborišču so poleg ostalih bili tudi zaprti: Moša Pijade, Ivan Milutinović, Ivo Lola Ribar, Todor Vujasinović, Bora Baruh, Đorđe Andrejević Kun in Pepca Kardelj. Konec leta 1941 so se začele prve vstaje na tem območju, takrat so osvobodili večino. V toku NOV in revolucije so partizanske enote večkrat napadale zelo utrjen sovražnikov garnizon. Po zelo težkih bojih so enote 10. in 12. hercegovske brigade 29. divizije NOVJ, osvobodile Bilečo 2. oktobra 1944.

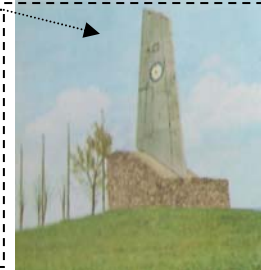
Spominska kostnica padlim borcem NOVJ z monumentalno skulpturo »Prenašanje ranjenca«. ❖

Avtor: Mirko Ostojica, kipar, Zagreb

32 BiH--Urije pri Prijedoru--Spomenik vstanavljanju prve partizanske eskadrilje

Dinamični razvoj narodnoosvobodilnega gibanja v Bosanski krajini v letu 1941 in 1942, je bilo veliko osvobojeno ozemlje in veliko partizanskih enot, ki so se uspešno borile proti okupatorju. V takih pogojih 23. oktobra 1942 leta sta pilota Franjo Kluz in Rudi Čajevec priletela iz Banja luke na osvobojeno ozemlje na Urije pri Prijedoru, kjer sta se priključila enotam 2. krajiškega (kozarskega) odreda. Tako je nastala prva partizanska eskadrilja in ta dan se je slavil kot dan Jugoslovankega vojnega letalstva.

Na Urijama so postavili spomenik, ki je bil posvečen temu pomembnemu dogodku. ❖

188 SRBIJA--BOR--Spomenik padlim partizanom---V rudnikih Bora je tekom NOB-ja prisilno delalo cca. 25.000 ljudi pripeljanih iz raznih koncev Srbije, med katerimi je bilo 6.000 židov. Borci Zaječarjskega, Boljevačkega in Timotskega NOP odreda so v večkratnih poskusih, da bi onemogočili delovanje rudnika.

Samo v napadu novembra 1941 so Nemci zajeli in ustrelili 52 partizanov. V celotnem obdobju vojne so rudarji Bora organizirali močen odpor sovražniku.

Na trgu osvoboditve so v znak zahvalnosti postavili spomenik. ❖

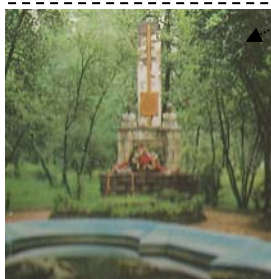
197 SRB--JABUKA--Spominski kompleks-- Med Prijepoljem in Pljevljem, kjer je umrl Boško Buha, bombaš II. Proleterske brigade, so postavili spominski kompleks pri katerem so se enkrat letno na dan 27. septembra zbrali Titovi pionirji in mladinci iz vseh koncev Jugoslavije. Narodni heroj Boško Buha je bil rojen 1926 leta v Novi Gradini pri Virovitici (SR Hrvaška). Umikajoč pred ustaškim terorjem je prišel v Mačvo in vstopil v Mačvanski NOP odred julija 1941. Kot borec IV. Bataljona II. druge proleterske brigade se je hrabro boril na Čajniču, Kozari, Kupresu, Jajcu in Livnu. Neustrašni bombaš in zelo dober prijatelj je bil izbran za delegata I. kongresa USAOJ. Ubit je bil blizu Jabuke konec leta 1943. ❖

Avtor: Mira Letica (po ideji Jadranke Berić, pionirke iz Gor. Milanovca)

51 CG--KOLAŠIN--spomenik padlim borcem in žrtvama fašističnega terorja-- Spomenik v Kolašinu so postavili v spomin padlim borcem NOB-ja in revolucije 1941 – 1945 in žrtvam fašističnega terorja s področja občine Kolašin.

Kolašin spada med mesta, ki so bila osvobojena v julijski vstaji 1941 leta. Že 19. julija 1941 je ustanovljen sremski organ revolucionarne oblasti. V teku NOB-ja in revolucije Kolašin je 23-krat prešel iz rok v roke. Na tem območju je bilo veliko žrtev in pripomogel je veliko k zmagi NOB-ja in Revolucije v Črni Gori. ❖

Avtor: Vojin Bakić, kipar

69 CG--TIVAT--spomenik narodnim herojem Milanu Spasiću in Sergeju Mašari

Spomenik v Tivatu je bil postavljen narodnima herojema Milanu Spasiću in Sergeju Mašaru, katera sta izgubila svoja življenja pri uničevanju ladje rušilca »Zagreb«

Na spomeniku so verzi v zahvalo in priznanje temu podvigu:

- S spoštovanjem se spominjamo imena poročnika vojne ladje Jugoslovanske mornarice Spasića in Mašare, katera sta uničila rušilec »Zagreb«, da ga ne bi zasegli sovražniki in sta se potopila skupaj z njim – TITO. ❖

Avtor: akademski kipar Luka Tomanović

120 MAK--KRUŠEVO--spomenik nanacionalno osvobodilni borbi in Ilindenski vstaji

Spomenik nacionalno – osvobodilni borbi in Ilindenski vstaji simbolizira stoletni boj in željo makedonskega naroda in narodnosti za pravice socializma in nacionalno svobodo. Najvišji domet te borbe in državnosti predstavlja ustanovitev Kruševske republike. Najboljše priznanje dela Ilindana 1903 je bilo I. zasedanje Antifašističnega zasedanja narodne osvoboditve Makedonije v 1944 letu, ko se je začelo svobodno življenje in seveda razvoj Makedonije v bratski skupnosti enakopravnih narodov in narodnosti Jugoslavije. ❖

Avtori: Iskra in Jordan Grabuloski

134 MAK--SLATINO pri OHRIDU--spomenik partizanski bolnici Glavnega štaba NOLB in POM

Spomenik so postavili v spomin na partizansko bolnico Glavnega štaba narodnoosvobodilnega boja in partizanskih odredov Makedonije. Bolnica je delovala v vasi Slatino pri Ohridu od leta 1943. Tukaj je Glavni štab odločeval o borbenih poteh Prve makedonsko – kosovske udarne proletarske brigade proti Egejski Makedoniji. ❖

Avtor: Savo Strezoski

224 AP KOSOVO--LEPOSAVIĆ-- Spomenik padlim borcem

Spomenik so postavili v spomin padlim borcem v NOB-ju, v borbi proti fašističnega okupatorja in njegovim zaveznikom na območju občine Leposavić kot tudi vsem borcem, ki so izgubili življenje po celi državi za svobodo in srečno bodočnost naših narodov in narodnosti. Spomenik je tudi spominska kostnica padlih borcev na območju Kopaoniškega, Ibarskega in Šarskega odreda in borcev operativne skupine divizije, ki je julija 1944 v napadu za osvoboditev Srbije vodila borbe na območju Ibra, Kopaonika proti nemškimi, bulgarskim, četniškimi, Nedičevskim in drugim silam. ❖

Avtor: arhitekt, Roska Petrović

249 AP VOJVODINA--SUBOTICA--spomenik »Balada o obešenih«

Z obsodbo Mađarskega fašističnega sodišča so od 118 obsojenih članov KPJ tokom leta 1941 in 1942 obsodili na smrt 15 z obešanjem. Obesili so jih na območju kjer stoji spomenik. Toda to dejanje ni ustrahovalo in zmanjšalo upor domoljubov Subotice in Bačke. Še bolj so se organizirali in pristopili k organiziranju KPJ in SKOJ-a in nato k osnovanju skupin in enot za boj in organizirane sabotaže. V boju proti hortijevske fašistične vojske in okupatorjev so poleg vsega izvedli mnogo akcij zažiga žita pod geslom »nemogočati okupatorju iznos žita na vzhodno fronto«. ❖

Avtor: Nadzor Glid

Monika in Robert Leskovar

RED LJUDSKE OSVOBODITVE

Nenad Bjeloš - nesa.bjelos@gmail.com

Red ljudske osvoboditve je prvo odlikovanje, ki se je pričelo podeljevati borcem, starešinam in enotam NOV (Narodno osvobodilne vojske) in POJ (Partizanskih odredov Jugoslavije) že v toku 2. svetovne vojne. Tako kot ostala odlikovanja je tudi ta red ustanovil vrhovni komandant NOV in POJ Josip Broz Tito in sicer 15. avgusta 1943. Red se je takrat podeljeval za: »**zasluge, storjene za osvoboditev ljudstva**«. Namen dodelitve tega visokega odlikovanja se je s časom spreminjal.

Že oktobra 1944 je Kadrovski (personalni) oddelek Poverjeništvu za ljudsko obrambno narodnoosvobodilnega komiteja Jugoslavije sprejel odločitev, da se za »Red ljudske osvoboditve predlagajo pionirji narodne vstaje, organizatorji narodnoosvobodilne vojske in tiste osebe, ki so veliko doprinesle k utrjevanju dosežkov, izbojevanih z bojem. Ta visoki red ima tri stopnje. V večini dosedanjih predlogov so štabi podcenjevali pomen tega reda...«.

Zanimivo je, da se v tej odločitvi omenja red v treh stopnjah, kar je deloma potrdilo tudi predsedstvo AVNOJ ob dodelitvi prvih odlikovanj tega imena. V aktu o dodelitvi je med drugim zapisano: »...z **Redom Ljudske osvoboditve I. stopnje**...«. Ob tej priložnosti je bilo odlikovanih dvaindvajset (22) posameznikov in organizacija AFŽJ (Antifašistična fronta žensk Jugoslavije). Iz tega izhaja, da je bilo načrtovano stopnjevanje tega reda, do česar pa potem nikoli ni prišlo.

Samo 11 dni po sprejemu »Obvestila o redu«, v septembru 1944, se je namen dodelitve reda spremenil in dopolnil in sicer z novim »Navodilom« Nacionalnega komiteja osvoboditve Jugoslavije, po katerem: »Red ljudske osvoboditve dobijo pionirji in organizatorji ljudske vstaje in Narodno osvobodilne vojske, vojaki, podčastniki, častniki ter politični komisarji za izredno velike zasluge v borbi za osvoboditev ljudstva. Ta red dobijo posamezniki iz enot narodnoosvobodilne vojske, katere so se izkazale s svojo

vztrajnostjo in uspehi v boju zoper sovražnike našega ljudstva. Red dobijo organizacije in osebe iz Narodnoosvobodilnega gibanja, katere so se posebej izkazale v boju za osvoboditev ljudstva.«

Predsedstvo AVNOJ je tako že v juliju 1944 odlikovalo s tem redom 20 najuspešnejših proletarskih in udarnih brigad NOV. Prva med njimi je bila z Redom za ljudsko osvoboditev odlikovana »Prva proletarska brigada«, ustanovljena 22. decembra 1941, s formiranjem katere je formalno nakazan intenziven začetek boja proti vsem sovražnikom. Kot prvo odlikovani posameznik s tem redom se navaja Vladimir Nazor (**VLADIMIR NAZOR, 1876–1949**; književnik in pesnik, ki je kljub starosti leta 1942 prešel na osvobojeno ozemlje, bil član predsedstva AVNOJ, predsednik ZAVNOH (Pokrajinskega antifašističnega sveta ljudske osvoboditve Hrvaške) in predsednik predsedstva skupščine LR Hrvaške.) Za njim so bili do konca leta 1944 odlikovani še: **Mile Perunić, Josip Vidmar, Vojislav Kacmanović, Niko Mijanić, Andonov Metodija - Čento in Siniša Stanković.**

Po koncu vojne se je z zakoni in spremembami zakonov namen dodelitve reda spremenil. Tako se po »Statutu« iz leta 1946 s tem redom »...odlikuje izstopajoče vojne voditelje ter politične in javne delavce, kateri so se izkazali v boju za ljudsko osvoboditev, pri graditvi Federativne Ljudske Republike Jugoslavije (FLRJ) ter pri izgradnji ljudske oblasti.«

Tudi z »Zakonom o odlikovanjih« iz leta 1955 se je namen Reda ljudske osvoboditve modificiral, tako da se po le tem red dodeljuje za »posebne zasluge pri organiziranju in vodenju vstaje in za izgradnjo ter razvoj FLRJ.«

V praksi je bil red mimo predpisov podeljevan izstopajočim organizatorjem ljudske vstaje, uglednim državljanom – pripadnikom političnih organizacij, kateri so bili pristopili NOB-ju, kot tudi vodjem

NOV-a in POJ-a za vojne (vojaške in nevojaške) ter povojne (vojaške in civilne, predvsem družbenopolitične) zasluge. Iz tega izhaja, da se je red dodeljeval ne samo za vojne, temveč tudi za povojne državljanske zasluge.

Likovne zamisli za prva odlikovanja nove Jugoslavije so bile pripravljene v Jajcu, po II. Zasedanju AVNOJ (29. do 30. november 1943). Skice za Red ljudske osvoboditve je izdelal akademski slikar **Djordje Andrejević-Kun**, reliefe pa kipar **Antun Augustinčić**, kateri je s sovjetskimi mojstri v Moskvi dokončno oblikoval ta red. Zaradi okupacije in od vojne uničene države v toku vojne še ni bilo pogojev za izdelavo odlikovanj v lastnih delavnicah, zato je bilo naročilo zaupano sovjetskim zaveznikom. Odlikovanja so bila izdelana v letu 1944, kar potrjuje tudi depeša vojaškega odposlanca NOV in POJ v Moskvi. Vrhovnemu štabu NOV in POJ je bilo septembra 1944 poslanih 1.600 kosov tega reda. Po podatkih sovjetskih oblasti je bilo do konca leta 1945 izdelanih skupno 3.572 tovrstnih redov (odlikovanj).

Neposredno po vojni je bila organizirana proizvodnja v »Obrtno-rezbarski delavnici bratov Knaus« v Zagrebu. Po nacionalizaciji te delavnice se je ta preimenovala v »Industrijska kovnica Orešković Marko (IKOM)« ter nadaljevala s proizvodnjo, o čemer pričajo oznake na reversu odlikovanja – reda.

Določena količina teh redov, izdelanih v tovarni IKOM, je bilo v začetku leta 1955 predelanih v »Zavodu za izradu novčanic (ZIN)« v Beogradu in to tako, da je bil vijak z matico zamenjan s pokončno iglo, na kateri je napis »ZIN – KOVNICA«.

Od avgusta 1944 pa do decembra 1985 je bilo podeljenih 284 Redov ljudske osvoboditve, od tega 263 jugoslovanskim državljanom, 21 pa tujim državljanom. Edini dvakratni odlikovanec s tem redom je **Nikola Grulović. (NIKOLA GRULOVIĆ, 1888 – 1959; politični delavec, od 1917 do 1919 je sodeloval v državljanski vojni v Sovjetski Zvezi,**

pomagal je pri ustanavljanju jugoslovanskih odredov, bil je poveljnik Tretjega Jugoslovanskega odreda, ki se je boril na strani Rdeče armade. Član KPJ od leta 1919. Po vrnitvi v domovino je bil eden od ustanoviteljev komunistične skupine, imenovane »Palagijevci«. Na ustanovni skupščini leta 1920 je bil na listi **KPJ** izbran za narodnega poslanca. Od 1941 je bil član glavnega štaba NOV in POJ za Srbijo. Bil je delegat Vrhovnega štaba (VŠ) pri Ozrenskemu partizanskemu odredu, intendant in član ekonomskega oddelka pri VŠ, član AVNOJ, ASNOS (Antifašistična zveza ljudske osvoboditve Srbije) in GNOV (skupin narodnoosvobodilne vojske). Odlikovan je bil z Redom ljudske osvoboditve (dvakrat), z Redom zaslug za ljudstvo I. st, z Redom bratstva in enotnosti I. st, z Redom za hrabrost in enim finskim odlikovanjem. Bil je nosilec partizanske spomenice 1941.)

U obdobju od 1945 do 1947 je bilo tujim državljanom dodeljenih 21 Redov ljudske osvoboditve. Med prvimi odlikovanci je bil leta 1945 Njegova svetost, vsruski **patriarh Aleksej** ter prevzvišeni **škof Kirovgradski in Odese Sergej**, leta 1947 pa so bile odlikovane izstopajoče osebnosti Poljske in sicer **Józef Cyrankiewicz, Władysław Gomułka** in **Anton Kozacki**.

Obstajajo trije tipi Reda ljudske osvoboditve.

RED LJUDSKE OSVOBODITVE I. tipa na traku je bil izdelan v moskovski kovnici. Red je ovalne oblike in meri v višino 40mm in v širino 35mm, izdelan je iz srebra in pozlačen. Na sredini medaljona se nahaja relief iz patiniranega srebra, ki prikazuje »ljudstvo«, ki pozdravlja osvoboditev. Robove reda tega tipa predstavlja žitno klasje v širini 6mm, lovorove vejice ter žarki, ki se razprostirajo od rdeče emajlirane peterokrake zvezde, katera se nahaja v zgornjem levem kotu medaljona. Na dnu reliefa se na izbočeni ploščici nahaja napis »**NARODNO OSLOBOĐENJE**« in sicer v latinici. Medaljona visi na kovinski pet kotni ploščici. Zgornja horizontalna in spodnji poševni stranici merita 22mm, bočni pa po 42mm. Ploščica je

preoblečena s trakom širine 20mm, izdelanim iz bele moarirane svile z modro progo širine 7mm po sredini. Zadnja stran (Revers) je gladka, na spodnji strani pa se nahaja evidenčna številka reda.

Sl. 1. Prvi tip reda ljudske osvoboditve

Opomba: Red na fotografiji je bil leta 1951 skupaj z bojno zastavo Prve proletarske narodnoosvobodilne brigade predan Vojnemu muzeju (Beograd). Na hrbtani strani je vgravirana številka 1400 - ne glede na to, da je bil le ta podeljen med prvimi (v muzeju nosi inv.št. 14876). Enak red z minimalnimi razlikami se nahaja v zbirki zbiralca in publicista Pavla Carja iz Ljubljane. Na njegovem primerku je vrezana številka 1014.

RED LJUDSKE OSVOBODITVE II. tipa se po videzu razlikuje od I. tipa. Za podlago ima medaljon površino, ki meri v višino 48mm in v širino 43mm, medaljona pa tvorita dve peterokraki zvezdi, od katerih ima ena krajše krake, ti pa izhajajo med kraki večje zvezde. Pri obeh zvezdah so kraki srebrni in sestavljeni iz usmerjenih žarkov z nazobčanimi konicami. Na sredini reda se nahaja relief kakor pri redu I. tipa, le ta je izdelan iz srebra in patinirane pozlate in meri v višino 35mm, a v širino 30mm. Širina klasja po robu je 3mm. Motiv je enak, prav tako napis na spodnji ploščici (**NARODNO OSLOBOĐENJE**). Zadnja stran medaljona je rahlo vbočena, centralno je nameščen vijak z matico za pritrdjevanje. Na matici so oznake proizvajalca in sicer »**IKOM-Zagreb**«.

Sl. 2. Red ljudske osvoboditve II. tipa

Z redom tega tipa je bil odlikovan narodni heroj **VLADIMIR ČETKOVIĆ**, rojen leta 1911 v vasi Crnci pri Podgorici (Črna Gora). Padel je 21. oktobra 1944 v Dalmaciji kot komandant VIII. korpusa v činu generalmajorja NOVJ. Po smrti je živel dalje kot legenda v narodnih pesmih Like in Korduna. Za narodnega heroja je bil razglašen avgusta 1945. Poleg tega odlikovanja je bil odlikovan še z Redom partizanske zvezde I. stopnje ter Ruskim redom Kutuzova II. stopnje. Predstavljeni red je herojeva družina poklonila vojnemu muzeju, kjer se hrani pod inv. številko 14875.

Opomba: Koliko redov tega tipa je bilo podeljeno, ni znano, je pa dejstvo, da je bilo s tem redom v letih 1944 in 1945 odlikovanih 114 posameznikov. Ohranjenih je samo nekaj primerkov Reda ljudske osvoboditve iz te medvojnne serije, zato imajo le ti posebno vrednost. Obstaja predvidevanje, da je ta model (II. tip) neposredno pred odhodom iz Sovjetske zveze v domovino modeliral Antun Augustinčić z namenom, da bi se lahko pričelo s proizvodnjo tega reda v domačih delavnicah.

RED LJUDSKE OSVOBODITVE III. tipa. Ta tip reda je izdelan iz srebra. Sestavljen je iz dveh pozlačenih peterokraki zvezd, medaljona pa meri v višino 49mm, v širino pa 46mm. Spodnja zvezda je manjša in z gladkimi stranicami, zgornja pa, katere kraki izhajajo med kraki spodnje, ima usmerjene žarke s priostrenimi konicami. Na osnovni zvezdi se nahaja ovalen relief iz patiniranega srebra, ki meri v višino 33mm, v širino pa 28mm. Motiv je ponovno enak (»ljudstvo pozdravlja osvoboditev«). Robove reliefa tvori žitno klasje in lovorove vejice ter rdeča peterokraka zvezda, katera se nahaja na zgornjem robu. Na dnu reliefa se na ploščici nahaja napis v latinični pisavi in sicer »**NARODNO OSLOBOĐENJE**«.

Revers medaljona je raven in gladek, ima oznake proizvajalca ter oznake za

srebro ter evidenčno številko na spodnjem delu. V zgornjem delu se nahaja vijak z matico, na kateri se nahaja oznaka proizvajalca reda in sicer »IKOM ZAGREB«.

Sl. 3. Red ljudske osvoboditve III. tipa

Red ljudske osvoboditve se nosi na levi strani prsi nad gornjim žepom bluže. Red je bil nameščen v »teget« (teget - posebna temnomodra barva, posebej se uporablja za mornariške uniforme, ime pa naj bi dobila po avstrijskem admiralu W. Tegetthoffu, opomba TB) temnomodro škatlo dimenzij 86x71mm z mehanizmom za zapiranje. Na zgornji strani pokrova je z latinično pisavo izpisano: »**ORDEN/NARODNOG/OSLOBOĐENJA**«. Znotraj škatle se nahaja ležišče za red izdelano iz črnega pliša.

Redi ljudske osvoboditve, ki so bili predelani na iglo v »Zavodu za izradu novca – ZIN« v Beogradu imajo na zadnji strani, poleg evidenčne številke, na igli tudi oznako proizvajalca »**ZIN – KOVNICA**«. Ti primerki so vstavljeni v usnjeno škatlico rjave barve. Škatlica meri 180x130mm. Na zgornji strani pokrova se nahaja v zlateg tisku grb **FLRJ** s petimi baklami, izpod katerega je v dveh vrsticah izpisano **ORDEN/NARODNOG OSLOBOĐENJA**. Na notranji strani pokrova je na beli svili odtisnjen prav tak grb kot na zunanji strani. Ležišče za red je iz pliša v črni ali »teget« barvi.

Nadomestni trakec (lentica) je izdelan iz srebrnkasto bele svile širine 36mm in z modro progo širine 15mm po sredini. Trakec je pritrjen na kovinsko ploščico, katera ima na zadnji strani vertikalno iglo za pripenjanje. Nadomestni trak se nosi na levi strani prsi namesto reda kot znak, da je oseba odlikovana s tem redom.

Miniatura Reda ljudske osvoboditve – tip 1984. Le ta je izdelana iz bakra in cinka v tovarni IKOM. Po opisu in videzu je identična samemu redu, meri 25x20mm, visi pa na kovinskem nosilcu pravokotne oblike in dimenzij 21x10mm. Miniatura se nosi na levi strani prsi odgovarjajoče predpisanemu vrstnem redu odlikovanj SFRJ.

Ob podelitvi tega reda je bila odlikovancem podeljena tudi ustrežna listina ter potrdilo o podelitvi. Listina (diploma) je izdelana iz pergamentnega papirja, vertikalno postavljena in meri 490x340mm. V centralnem delu listine se nahaja silhueta opisanega reda. V spodnjem delu je na sredini vpet trak v barvah jugoslovanske zastave, ta pa je potem povlečen skozi leseno škatlo premera 65 mm, na kateri je v rdečem vosku odtisnjen žig pisarne odlikovanja. Najpogosteje je to listino podpisal predsednik države osebno. Cela listina je nameščena v valj višnjevo rdeče barve, robovi katerega so spodaj in zgoraj okrašeni z ornamentom v narodnih barvah ter z grbom FLRJ (SFRJ), izpod tega pa je v latinični pisavi izpisano »**KANCELARIJA ORDENA**«. Poleg listine se odlikovanemu izda tudi potrdilo pisarne rede, kot dokument o podelitvi odlikovanja. Tega podpisuje vodja pisarne reda (odlikovanja). To potrdilo je izdelano na navadnem papirju, meri pa 14,5x20,7mm.

Viri in literatura:

- Grupa autora, Ko je ko u Jugoslaviji, Beograd 1957.
- Dr. Desanka Nikolić, Razvoj domačih odlikovanja u osnovi primitivnih njihove muzejske obrade i ekspozicije – Katalog oružja, odlikovanja i pečata, matične službe Istorijskog muzeja Srbije, Beograd 1974.
- Milorad Erceg, Odlikovanja u Socijalističkoj federativnoj Republici Jugoslaviji, Beograd 1978
- Grupa autora, Mala enciklopedija Prosveta tom I i II, Beograd 1978
- Branko Beštak, Orden narodnog oslobođenja – prevod teksta iz časopisa „Drobna Plastika, br 2 Prag 1978 – Dinar specijalno izdanje Orden 1, reprint br 1 – Falerističke sekcije SND Beograd 1979, Beograd 2002.
- Stevan Kovačević, Ratna odlikovanja vojnih jedinica NOVJ 1941-1945,

Vesnik Vojnog muzeja br 23/26, Beograd 1980

- Grupa autora, Leksikon NOR i revolucije Jugoslavije 1941-1945. tom I, Beograd 1980
- Biblioteka tokovi revolucije, Herojima u revolucije u ratu i miru, Niro »Zadrugar« Sarajevo 1980
- Grupa autora, Vojni leksikon, Beograd 1981
- Stevan Kovačević, „Odlikovanja SFRJ 1944-1984 „Vesnik Vojnog muzeja br 30, Beograd 1984
- Boris Prister, Odlikovanja, Zagreb 1984
- Stojan Rudež Odlikovanja Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Beograd 1987
- Marijan Furlan, Nenad Bjeloš; Jugoslavija army insignia & decorations 1918-1990 Toronto, Canada 1991
- Ljubica Macura, Odlikovanja iz zbirke Narodnog muzeja Užice, Užice 1992
- Dušanka Maričić, Odlikovanja Crne Gore, Srbije i Jugoslavije 1841-1960 iz zbirke Vojnog muzeja–katalog izložbe Beograd 1994
- Miroslav Milanović, Nenad Bjeloš; Fila Hobby M&M vanredni broj „Katalog Odlikovanja Jugoslavije 1943 – 1990, Beograd 1999
- Boris Prister, Odlikovanja iz zbirke Dr. veljka Molinara III deo. Hrv. povjesni muzej, Zagreb 2000
- Dušanka Maričić, Odlikovanja Srbije, Crne Gore, Jugoslavije i Republike Srpske, katalog izložb, Beograd 2002
- Milan Djukić, Nenad Bjeloš; Izložba uniforme i znamenja od partizanskih dana do danas, katalog Pančevo 2004
- Ukaz o odlikovanjima u Narodnooslobodilačkoj borbi „Bilten VŠ, br 29 - 31 za 1943.
- Službeni list, DFJ br 1 / 1945
- Službeni list, FNRJ br 71 / 1946 : 106 / 1948 ; 6 / 1954 i 55 / 1954
- Službeni list SFRJ br 25 / 1985 i 10 / 1986

Objavljeni primerki redov so iz zbirke Vojnega muzeja Beograd, zbiralca Pavla Carja iz Ljubljane, iz zapuščine gen. armade Nikole Ljubičića in iz zbirke avtora.

Za posebno razumevanje pri pripravi tega članka avtor izkazuje posebno hvaležnost: gospe Dušanki Maričić, kustosinji Vojnega muzeja v Beogradu in gospodom: Nikoli – Kolji Ljubičiću, lastniku zapuščine generala armade Nikole Ljubičića, Pavlu Carju, zbiralcu in publicistu iz Ljubljane ter zbiralcu in publicistu Aleksandru Mihailoviću Veličku iz Minska (Belorusija).

Prevod: TB

Letak, ki so ga med vojno JLA letala odvrogle na območju Gorenjske

Prebivalci Slovenije,

Z odločitvijo Zveznega izvršnega sveta in v skladu z ustavnimi pooblastili, Zvezni sekretariat za notranje zadeve in enote Jugoslovanske ljudske armade prevzemajo nadzor nad državno mejo.

Ta korak je izsiljen. Neposredno so ogroženi teritorialna integriteta Jugoslavije, mir in varnost prebivalcev in izvrševanje mednarodnih obvez, ki jih ima SFRJ.

Prebivalci Slovenije,

Ostanite doma in na svojih delovnih mestih. Ne dovolite da vas zlorablajo zoper vaših življenjskih interesov.

Vabimo vas na mir in sodelovanje!

Enote Zveznega sekretariata za notranje zadeve in JLA bodo svoje naloge izvrševale dosledno in energično.

Vsak odpor bo zlomljen.

Letak TO med vojno namenjen mladim vojakom JLA.

DRŽAVLJANI !!!!!!!!!

V sredo, 26.06.1991 je Jugoslovanska armada izvedla brutalen napad na neodvisno in povsem miroljubno Slovenijo! Slovenska teritorialna obramba z nadčloveškimi napori brani suverenost Slovenije.

PREBIVALSTVO-VOJAKI !!!!!!!

Slovenija se je otresla še hujših okupatorjev kot so ti moderni barbari!
Izpolnjujte ukaze Slovenskih oblasti in ignorirajte okupatorje!

VOJAKI, vaši poveljniki so vas zavedli z lažmi o domnevni ogroženosti Jugoslavije. Največjo nevarnost predstavljajo prav vaši poveljniki.....PELJEJO VAS V SMRT..... Zapustite to krvavo vojsko, obrnite cevi proti svojim norim oficirjem!
Ne dovolite, da vas hladnokrvno žrtvujejo za svoje niske interese!
Predajte se Slovenski teritorialni obrambi ali policiji, oni vas bodo varno spravili na vaše domove.

P R E B I V A L C I S L O V E N I J E

Z M A G A L I B O M O !!!

OZNAKE ČINOV VOJSKE KRALJEVINE SHS IN JUGOSLAVIJE 1919 – 1939

III. nadaljevanje Obdobje 1939 – 1941

Na iniciativo kneza Pavla Karadorđevića, namestnika namestništva mladoletnega Petra II. Karadorđevića, je bila 30. avgusta 1939 leta sprejeta nova Uredba o uniformah (Uredba o odeći Vojske) in sicer kot priloga Uradnemu listu št. 28 istega leta. Za razliko od zgodnejših uredb in predpisov o vojaških uniformah je bila omenjena na nek način radikalna, saj je popolnoma ukinila nekatere tradicionalne dele uniform, za videz katerih so bili temelji postavljeni v letu 1922, po drugi strani pa se ponovno uvajajo po obliki in kroju enaki deli uniform, kot so

bili v veljavi leta 1908. Uredba je bila sprejeta v času velikih svetovnih političnih sprememb ter naraščajoče nevarnosti ponovnega velikega svetovnega spopada, cilj le te pa je bil uvajanje moderne in funkcionalnejše terenske (službene) in bojne uniforme, obenem pa tudi dviganje državljanske zavesti in občutek tradicionalizma, kateri se je predvsem odražal v videzu nove svečane in praznične uniforme. Upoštevajoč dejstvo, da so oznake činov sestavni in neizogiben del uniform, so bile tudi te usklajene z novimi

(službe) in sicer vzdolž prostih robov.

Naredniki – vodniki¹ so na službeni (vsakodnevni) uniformi nosili poltrde epolete enake oblike kot častniki. Te epolete so bile preoblečene v materialu, enakem kot za uniformo, s klobučevinastimi obšivi širine 3mm v barvi rodu oz. stroke. Na epoletah so se nosile 4 zvezdice, nameščene v obliki enakostraničnega križa (slika 1), nad njimi pa so bili zlato rumeni ali beli trakci širine 7mm in to za: narednika / vodnika III. stopnje eden, II. stopnje dva ter I. stopnje trije trakci. Prvi trakec se dotika vrha prve zvezdice, ostali pa imajo razmik 10mm. Nad zvezdicami so se pripenjale številke enot, monogrami in oznake enot/služb, če so za le te bili predpisani.

Paradne epolete narednikov/vodnikov so enake oblike kot za vsakodnevne (službene) uniforme, s tem, da so izdelane iz klobučevine v barvi ovratnika bluže oziroma v barvi rodu/službe (slika 2)

Slika: 1

Slika: 2

Z novo uredbo je bilo predpisano, da vojaki, desetniki, podnaredniki in naredniki ob svečanih priložnostih prav tako

¹ Člen 34. točka 3 a. „Uredbe o odeći vojske“ iz leta 1939

Z. št.	Čin – poklic/služba (pripadnost rodu – službi)	Opis barve obšiva na epoletah	Barva obšiva na epoletah
1	Vojvoda	modra	
2	Armadni generali	modra	
3	Divizijski generali	modra	
4	Brigadni generali	Barva rodu -službe	X
5	Generalštabni častniki	svetlo rdeča	
6	Pehota	Temno rdeče	
7	Artilerija	črna	
8	Inženirstvo	višnjeva	
9	Geodetska	višnjeva	
10	Letalstvo	svetlo modra	
11	Konjenica	temno modra	
10	Pravna služba	vijolična	
11	Sanitetna služba	temno rjava	
12	Veterinarska služba	temno rjava	
13	Administrativna služba	zelena	
13	Prometna služba	Temno rdeča	
14	Intendantska služba	Temno rdeča	
15	Kapelniki – glasbena služba	Barva rodu - službe	X

Tabela št. 1
Barve rodov in služb 1939 -1941

nosijo paradne naramke² (epolette), katere so bile izdelane v barvi ovratnika bluže oz. v barvi rodu – službe. Kroj teh epolet je bil prirejen za natikanje preko obstoječih običajnih naramk na bluži oz. vojaškem plašču. S sprednjim delom so se zapenjale z obstoječim gumbom na uniformi. Na paradnih uniformah so se pritrjevale zvezdice, številke in monogrami enako kot na službenih uniformah, če je bilo tako predpisano. Upoštevajoč dejstvo, da so se paradne epolette natikale na obstoječe »vsakodnevne« naramke, so nove zvezdice za to kategorijo pripadnikov vojske Kraljevine Jugoslavije (VKJ) iz praktičnih razlogov predelali tako, da so se pripenjale na poseben vijak. S tem so se želeli izogniti lomljenju oz. drugim poškodbam dotodanjih zvezdic »na razcepko«. (Slika 3.)

Slika: 3

Za vojvode, generale, častniški kader in vojaške uradnike so bile predpisane³:

1. vsakodnevne (službene) pletenice (za vojvode in generale) ter trde in mehke epolette za častnike in vojaške uradnike
2. »bojne« pletenice (za vojvode in generale) ter »bojne« epolette za častnike in vojaške uradnike

Vsakodnevne in paradne pletenice za generale so se v veliki meri razlikovale od predpisanih s prejšnjo uredbo, so pa bile te po videzu elegantnejše od prejšnjih. Nove pletenice so bile izdelane iz četverne zlate in srebrne vrvic debeline 3mm in skupne širine 45mm s skupno prepletanimi petimi nizi povitih vrvic. Te pletenice so bile pritrjene na podlogo odgovarjajoče – predpisane barve, izdelane iz fine klobučevine na način, da je podloga za 3mm večja od same pletenice (upoštevajoč barve v tabeli 1.).

Pletenice za bojno uniformo so bile identične predhodnim a s to razliko, da so bile namesto iz zlate oz. srebrne vrvic izdelane iz povite vrvic oksidirane barve, vendar iste debeline in dimenzij. Pletenice so se pritrjevale na blužo oz. plašč s pomočjo traku iz enakega materiala, kot je bila podloga na pletenici. Na zgornjem »prostemu« delu pletenice je imela le ta obrobljen prerez, skozi katerega se je vezala z gumbom na pletenici in zanko na uniformi s pomočjo pol elastične vezi. Drugo razliko pri generalskih činih iz leta 1939 v primerjavi s predhodnimi predstavlja tudi gumb, izdelan iz stiskane ((štancane)) zlatorumene ali srebrnobelega pločevine, na katerem je bil grb Kraljevine Jugoslavije - dvoglavi orel.

Z isto točko uredbe je bilo predpisano, da generali na pletenicah nosijo četvero krake piramidalne zvezdice, razpored le teh pa je bil enak kot pri epoletah za častnike oz. kot sledi: brigadni general - ena zvezdica, divizijski general - dve prečno postavljeni zvezdici in armadni general - tri zvezdice v skupini v obliki trikotnika. Ta

način stopnjevanja generalskih činov v praksi nikoli ni zaživel, temveč je bil zadržan stari način stopnjevanja činov na rokavih uniforme. Za vojvode so bile predpisane enake pletenice kot za generale, s tem, da je bila podloga svetlo modra, dodatno pa je bil na prvi tretjini pletenice (gledano od ramenskega dela) vezen srebrno bel dvoglavi orel.

Vsakodnevne (službene) epolette za častnike so pravokotne oblike, na vrhu prirezane z obeh strani, lahko pa so mehke ali trde, prirejene tako, da se lahko snamejo z uniforme. Pri višjih častnikih (major – polkovnik) je bil na podlagi mehkih epolet našit bordiran⁴ trak zlatorumene ali srebrnobelega barve širine 45mm, na trdih epoletah pa je bila pritrjena zlatorumena ali srebrnobela pločevina z izrazito imitacijo bordure, kot na traku.

Pri nižjih častnikih (podporočnik – stotnik I. stopnje) sta na podlogi mehkih epolet našita dva zlatorumena ali srebrnobela trakova v širini 20mm, med seboj oddaljena 6mm. Podloga je iz klobučevine ali žameta v barvi všiva na ovratniku bluže (rodu / službe) ali plašča. Na trdih epoletah je pritrjena pločevina zlatorumene ali srebrnobelega barve z izrazito borduro kot pri traku ter istih dimenzij.

Na zgornjem delu epolet se nahaja kovinski izbočen gumb z grbom premera 12mm, izdelan iz stisnjene pločevine zlatorumene ali srebrnobelega barve. Gumb je pripet na ozki pol elastični vrvici ali na kljukici, s pomočjo katere se epoleta pripenja na uniformo.

² Člen 7. točka 3. „Uredbe o odeći vojske“ iz leta 1939

³ Člen 34. točka 4. „1.od., „ Uredbe o odeći vojske“ iz leta 1939

⁴ Bordura, bordiran: obrobní okrasní trak ali pas na predmetih, obroba. Uporablja se pri oblačilih, tudi v arhitekturi. Po SSKJ, opomba prevajalca)

Na zunanjih robovih epolet se nahaja žametna obroba v barvi rodu / službe. Na epolete se pritrjujejo četvero krake piramidalne zvezdice po enakem vzorcu, kot pri predhodni uredbi, nad njimi pa se pritrjujejo številke in monogrami domačih in tujih vladarjev, če so za le te predpisani, prav tako pa tudi oznake rodov in strok po tabeli 2. Epolete za bojne uniforme se razlikujejo od tistih za službeno uniformo po tem, da so te izključno mehke, izdelane iz oksidirane traku, gumb pa je izbočen, vendar gladek in izdelan iz oksidirane rumene ali bele pločevine, lahko pa je tudi prevlečen z olivnozeleno barvo. Na epoletah za bojno uniformo se poleg zvezdic za označevanje čina nosijo tudi monogrami in črke, če so le te predpisane, prav tako oznake rodov in strok, ne nosijo pa se številke.

Vojaški uradniki so nosili enake epolete kot častniki, s to razliko, da so za oznako stopnje čina namesto zvezdic uporabljene rozete (slika 4).

Slika: 4

Osnovna delitev vojaških uradnikov je bila na nižje vojaške

uradnike (rang podporočnik – stotnik I. stopnje) ter višje vojaške uradnike (major – polkovnik), posebno kategorijo v rangu brigadnega generala pa so predstavljali tako imenovani višji vojaški uradniki I. stopnje, za katere so bile predpisane pletenice z eno rozeto. Nad rozeto so bili pritrjeni monogrami, črke in oznake stroke, če so bili le ti predpisani. Z novim predpisom so bile uvedene nove in drugačne aplikativne oznake, katere so se pritrjevale na epolete oz. naramke in sicer:

1. Arabske številke višine 20mm, katere so bile namenjene polkom, za katere niso bili predpisani monogrami ali črke:

- Pehotni, planinski, divizijska artilerija, težka artilerija, konjenica, pionirski in pontonirski,
- Artilerijski in avtomobilistični armadnih območij in sicer v odgovarjajočih številkah armadnih območij,
- Avtomobilistični polk Ministrstva vojske in mornarice (sicer št. 6),
- Samostojni artilerijski divizioni divizijskih območij in Protiletalski divizioni

2. Rimske številke (slika 5) višine 20mm (I do V) za:

- Kolesarske bataljone

- Divizione konjeniškega topništva – razen 3. baterije 1. divizona
- Bataljone trdnjavske artilerije
- Samostojne divizione težke artilerije
- Odseke obmejnih enot

3. Arabske številke višine 15mm za:

- Eskadrona za zvezo in pionirske enote
- Gorske (planinske) baterije

4. Črke „BK“ višine 25mm za:

- Pehotne enote Boke Kotorske

5. Črke „BK“ višine 15mm za:

- Ostale enote Boke Kotorske

6. Črka „III“ višine 20mm za:

- Pehotne enote Komande Šibenika

7. Črka „III“ višine 15mm za:

- Inženirske enote Komande Šibenika

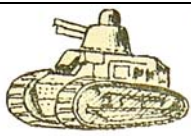

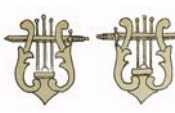

Videz in namen novih oznak rodov in strok (služb) sta prikazana v tabeli 2.

Pravico nošenje monograma aktualnega vladarja (Kralja Petra II.) so imeli izvršilni in častni kraljevi adjutanti ter ordonančni častniki. Ta monogram je širok 18mm in visok 40mm, medtem ko so ostali monogrami po dimenzijah prilagojeni dizajnu in stilu.

Vse aplikativne oznake so bile izdelane od zlatorumene ali srebrnobelega stisnjene pločevine z razcepki na zadnji strani.

First worldwide collectors meeting
3.-6. October 2013
MARTIN SLOVAKIA
We invite you
NEWS - BCWC - NEWS - BCWC - NEWS - BCWC - NEWS - BCWC

TABELA
oznaki rodov in strok (služb) 1939 - 1941

	Kolesarski bataljoni		Enote bojnih vozil		Planinske (gorske) enote
	Artilerijski polki in samostojni artilerijski divizionii divizijskih območij		Artilerijski polki armadnih območij		Polki in samostojni divizionii težke artilerije
	Trdnjavska artilerija		Protiletalsko topništvo		Konjeniško topništvo
	Gorske baterije konjeniškega topništva		Eskadroni za zvezo		Pionirski eskadron
	Štab prometne komande in polki za zvezo (razen »brežičnih« enot)		„Brežične“ enote (za zvezo)		Železničarski polk in žičničarske enote
	Enote poštnih golobov		Štab pionirskega poveljstva in pionirski polki		Tehnične enote pionirskega poveljstva
	Štab pontonirskega poveljstva in pontonirski polki		Gasilske enote		Artiljerijsko tehnični častniki in pirotehnične ter smodnišnične enote
	Prometna stroka		Kapelniki in glasbeniki (leva in desna oznaka)		Intendantski častniki in vojaški uradniki
	Inženirski častniki ter vojaški uradniki artilerijsko tehnične stroke		Častniki inženirijsko tehnične stroke		Podčastniki kovači (podkovači)
	Sanitetni častniki, sanitetni pomočniki in podčastniki, desetniki ter vojaki bolničarji		Farmacevtski častniki		Veterinarski častniki, veterinarski pomočniki, podčastniki in kadeti vojaško veterinarske šole
	Inženirijski častniki ter vojaško tehnični uradniki inženirijsko tehnične stroke		Geodetski častniki in tehnični uslužbenci geodetske stroke		Častniki in podčastniki, službujoči kot vojaški predstavniki pri ministrstvu za promet, v Direkciji državnih železnic, v Direkciji pomorskega prometa in Direkciji rečne plovbe

Kot je bilo zapisano na začetku tega članka v zvezi z novostmi, ki so bile predisane z Uredbo iz leta 1939, je uniforma VKJ dobila nov, funkcionalen in moderen izgled, a obenem je pri nekaterih posameznikih, predvsem pri višjih častnikih, naletela na svojevrsten odpor, kar se je še posebej odražalo pri nesprijemanju nove kape (čapke) kot zamenjavi za predhodno trdo kapo „šajkačo“. Tako lahko v praksi, dandanes torej na ohranjenih fotografijah, vidimo pisano zmešnjavo oblačenja in nošenja posameznih delov uniform.

Poleg tega se tudi pri posameznih oznakah činov pojavljao določene nepravilnosti in odstopanja, še posebej pri širini epolet. Prav tako se pojavljajo odstopanja pri pritrjevanju posameznih oznak rodov in služb, pa celo zvezdic. Čeprav je bilo predpisano, da se

na srebrnobelih epoletah nosi zlatorumene dodatke (oznake) in obratno je bilo v praksi povsem drugače in celo na originalnih primerkih epolet, objavljenih v tem članku, lahko vidimo taka odstopanja.

Različna širina epolet se lahko pojasni s tem, da so za izdelavo novih uporabili stare trakove, ki so bili še na zalogi, pa so te koristno porabili, dodali so le nove gumbe. Prav tako lahko opazimo, da so bile po sprejemu novih predpisov ponekod v uporabi še zvezdice starejšega modela, čeprav so bile zvezdice modela 1939 bistveno manjše, videva pa se celo kombinacije obeh modelov.

Najverjetneje bi do 1. septembra 1941 nova uredba v popolnosti zaživela tudi v praksi, vendar je napad Nemčije na Kraljevino Jugoslavijo dne 6. aprila 1941 le to preprečil.

Opomba avtorja: Upoštevajoč dejstvo, da je Uredba iz leta 1939 prinesla veliko število novosti v vse tri zvrsti oboroženih sil KJ so v tem članku opisane samo najosnovnejše spremembe oznak činov in njihovih sestavnih delov za kopensko vojsko.

Viri in literatura:

- Uredba o odeći vojske – 1939. Godina
- Vojna enciklopedija, drugo izdanje, Beograd 1972,
- Istorijski muzej Srbije – „Službeno odelo u Srbiji u 19. i 20. veku,“ - Katalog izložbe, Beograd 2001.
- Vojnoistorijski glasnik 1-2, 1994. godina.

Vse fotografije in originalni primerki predmetov pripadajo zbirki avtorja

Nebojša Milanović

[Vojaški Muzej Martin v vojašnici Petra Petriča v Kranju](#)

**NEMŠKA MEDALJA ZA ZIMSKO VOJSKOVANJE
NA VZHODNI FRONTI 1941-1942**

(Winterschlacht im Osten 1941/42)

Dve leti po začetku II. Svetovne vojne točno **22.6.1941** so enote nemškega rajha prestopile meje Sovjetske zveze s čemer so kršili že podpisani sporazum med državama o medsebojnem ne napadanju. Napad je načrtovan in izveden po prejšnjem planiranju in akcija pod imenom „**Barbarosa**“. Glede na to da so jih presenetili in seveda tudi hitrost premika enot je omogočil da so vdrli zelo globoko na teritorij Sovjetske zveze seveda cilj je bil da se zavzamejo vse strateške točke ljudje, naravni resursi in seveda industrija pa preide v roke tretjega rajha s katerimi bi bili prejšnji cilji zadovoljeni. Za tako ambiciozni vojni načrt je Nemčija angažirala tri armade sever-center-jug katerim so poveljevali zelo izkušeni nemški poveljniki, kateri so se zanašali na vnaprej zelo dobro usposobljene vojake in seveda na najmodernejšo vojno tehniko s povdarkom na oklopno mehanizirane enote s podporo letalskih enot „Luftwafe“.

Enoti na severu je poveljeval general-feldmaršal **Leeb**, enoti v centru general-feldmaršal **Bock** in na jugu general-feldmaršal **Runsted**. Na osnovi preteklih izkušenj od 1.9.1939 leta dalje in seveda z načrtovanjem „Blitzkriege“ (bliskovita vojna) naj bi se akcija „**Barbarosa**“ realizirala v letnem času najkasneje do začetka zime.

Z napadom na Sovjetsko zvezo je Nemčija praktično začela vojno na dveh frontah, ker ni končala vprašanja Anglije in seveda z ignoriranjem naraščajoči upor in gverilski boj v nekaterih državah Evrope predvsem na območju Jugoslavije, ker so se določene elitne enote zadržale na področju Jugoslavije a bile so predvidene za vzhodni front. Navkljub dejstvu da je nemška vojska v prvih mesecih vzhodne fronte zabeležila velike uspehe se je že s koncem jeseni in z začetkom zime leta 1941 upočasnili vdor nemške vojske in že

so se začele kazati slabosti ter mit o nepremagljivosti le ta je bil vse bolj omajan. Ker taktika o bliskoviti vojni operaciji ni bil uspešna in seveda zima je terjala svoj davek na vzhodni fronti katera je zelo upočasnila tok nadaljnih operacij. S spoznanjem, da bo zima terjala svoje in da nebo zadnja zima v poteku akcij je bilo potrebno poleg vsega najti dodatno motivacijo glede ciljev nemške vojske. Ena od načel dviga morale je bilo tudi podeljevanje novega odlikovanja katerega so prejeli pripadniki nemške vojske za požrtvovalnost in za prizadevanje v zimskih razmerah na vzhodni fronti z imenom „**Ostmedaille**“ (vzhodna medalja) idejni tvorec in dizajner je bil SS Unterschaufführer Ernst Kraus.

Medalja za zimsko vojskovanje „Winterschlacht Im Osten“ je bila zasnovana **26. maja 1942** in je bila namenjena pripadnikom nemške vojske vključujoč pripadnike iz drugih držav v sestavi nemškega tretjega rajha kateri so bili angažirani na vzhodni fronti v obdobju med **15.11.1941 in 26.4.1942**, ker je bilo na tem frontu angažirano zelo veliko enot in seveda posledično tudi ljudi je medalja podeljena v zelo velikem številu seveda so vsi morali izpolnjevati predpisane pogoje za dodelitev le te medalje v zimskem bojevanju **1941/1942**. Zato so to medaljo izdelovale različne delavnice kar pa posledično prinese tudi veliko različnih variant tega odlikovanja z različnimi raznimi detajli. Zanimarjoch razlikam se je medalja izdelovala v dveh različicah:

Prvi model izdelan je bil z trdega meterijala (Buntmetal) in **drugi model** je bil izdelan v kasnejšem obdobju vojne iz cinka. Medalja je v obliki kroga premera 36mm.

Na Aversu medalje je nemški nacionalni orel z spuščeni krili in glavo obrnjeno na desno k kremplih pa drži kljukasti križ brez venca iz hrastovih vejic v ozadju pa se nahaja vejica lovorja.

Revers medalje ima napis z velikimi črkami v dveh vrsticah „**WINTERSCHLACHT/IM OSTEN**“ pod katerim je letnica 1941/42. V spodnjem delu reversa je meč prekrizan z lovorjevo vejico. Na vrhu medalje je nemška ročna bomba preko katere je čelada ki ima na vrhu prstan preko katere se je vstavil trak na katerem se je medalja lahko nosila.

Avers in revers medalje so izdelani v globokem reliefu z lepimi detajli a zgornji del medalje (bomba in čelada) dajeta medalji svojevrstno trodimenzionalnost kar je posebnost medalj izdelanih iz trdega materiala. Kasnejši primerki izdelani iz cinka imajo karakteristike mehurjastega izgleda z večjim številom manjših izboklin katere pa v veliki meri zmanjšujejo efekt reliefa na sami medalji.

Medalja za zimsko vojskovanje 1941/42 (iz zbirke avtorja)

Nadomestni trak medalje (iz zbirke avtorja)

Odlikovanje je bilo podeljevano pred postrojem enote z ukazom, veličine 20cm x 14cm na katerem je vpisan čin, ime in priimek osebe ki ga je prejela in seveda datum podelitve. Ukaz je podpisal starešina enote v rangu najmanj čete z predhodnim dogovorom nadrejene enote in seveda dokazov o izpolnjevanju kriterija za podelitev odlikovanja. Seveda so se podatki o podelitvi tudi vpisali v peronalno mapo osebe ki ga je prejela. Potrebni kriteriji za pripadnika nemških oboroženih sil ki jih je moral izpolniti da bi lahko prejel medaljo so bili:

- Najmanj **14 dni** udeležbe v bojih s sovražnikom na fronti to je veljalo za pripadnike kopenskih enot,
- Najmanj **60 dni** udeležbe na fronti neglede na boje s sovražnikom,
- Najmanj **30 dni** letalskih bojnih nalog za pripadnike letalstva (Luftwafe),
- Pripadnikom nemških enot, ki so bili **ranjeni** v akcijah,
- Pripadniki kateri so dobili **teške poškodbe** zaradi mraza in ozeblin.

Medalja se je lahko podelila tudi po smrti, če je pripadnik umrl v akciji.

Vsi zgoraj naštetih kriteriji so veljali tudi za vse druge udeležence na vzhodni fronti med obdobjem **15.11.1941 in 26.4.1942**.

Čeprav je bilo izdelano zelo veliko število teh medalj za zimo 1941/42 je medalja zelo cenjena v

svetonem zbirateljskem krogu, ker je bila iz fronte katera je preobrnila tok druge svetovne vojne v korist zaveznikov. Velik izziv je najti lepo ohrajeno vojno medaljo tako prvega kot drugega modela z originalno vrvico in seveda s poveljem, originalno škatlo in certifikatom delavnic tega obdobja.

Medalja se je podeljevala z trakom širine 29mm in dolžine 180mm v osnovi rdeče barve z tanko črto belo-črne-belo barve. Kot

večina odlikovanj katera so se dodeljevala z tako dolgim trakom ni bila tudi ta medalja predvidena, da se nosi na bojni uniformi zato se je del traka odrezal in vstavil v gumbnico drugega gumba na uniformi kot je bilo predpisano z **EK** (Eisernes Kreuz) in **KWK** (Kriegs Verdienstkreuz mit shwertern). Sama medalja se je lahko nosila na svečani uniformi (za častnike in podčastnike) ali na izhodni uniformi za vojake na ploščici za nadomestne trakce, ki je bil izdelan v istih barvah kot vrvica na kateri ji bil odlikovanje. Medalja se ni podeljevala v škatli ampak v papirni vrečki na katerih je bil natisnjen naziv odlikovanja.

Vrečka v kateri se je podeljevala medalja

Žig na prstanu medalje „93., (Richard Simm & Sohne, Gablonz a.d.N.)

Žig proizvajalca kot na večini nemških odlikovanj z trakom je bil na prstanu skozi katerega se je vpeljal trak seveda pa je bilo tudi veliko odlikovanj brez žiga.

Oštevilčenje je bilo numerično ali kombinacija črk in števil. V spodnji tabeli je možno videti številčenje vseh do sedaj poznatih proizvajalcev. ❖

številka	Žig proizvajalca	Proizvajalec
1	Brez žiga	Arbeitsgemeinschaft der Graveur Gold - Silberschmiede-Innungen
2	3	Wilhelm Deumr - Ludenscheld
3	6	Fritz Zimmermann - Stuttgart
4	7	Paul Meyhauer - Berlin
5	11	Grossmann & Co. - Wien
6	13	Gustav Brehmer - Markneukirchen
7	15	Friedrich Orth - Wien
8	20	C.F. Zimmermann - Forzheim
9	30	Hauptmunzamt - Wien
10	39	Rudolf Berge - Gablonz a.d.N.
11	55	J.E. Hammer & Sohne - Geringswalde
12	60	Katz & Deyhle - Forzheim
13	65	Klein & Quanzar A.G. - Oberstein
14	76	Ernst L. Müller - Forzheim
15	80	G.H. Osang - Dresden
16	88	Werner Rado - Saarlautern
17	93	Richard Simm & Sohne - Gablonz a.d.N.
18	100	Rudolf Wachtler - & Lange - Mittweida
19	107	Carl Wild - Hamburg
20	127	Moritz Hausch A.G. - Forzheim
21	L/55	Wachtler & Lange Rudolf - Mittweida
22	L/57	Borgar & Co. - Berlin
23	L/49	Josef Felix Sohne - Gablonz a.d.N.

Prevod: Martin L. in Nadja L.

Nebojša Milanović

Serbian Numismatic Society – member,
BCN Bayonet Collector's Network – member,
Slovenian Association of Collectors of Military
Insignia-member

Čini iz blaga – Slovenske vojske

3. del (nadaljevanje iz revije Zbiralec št. 17)

Čeprav so čini nepogrešljivi del uniforme in čeravno obstaja precej različic oznak činov SV, ti niso ravno popularna tematika med zbiralci. V zbirko sem uspel dobit spet nekaj zanimivih kosov in se odločil, da jih predstavim kot nadaljevanje članka izpred dveh let.

Slika 1: Prva čina na sliki nisem zasledil še nikjer, mogoče gre za kakšno poskusno različico, po barvi sta podobna prvim službenim srajcam TO RS. Sledi generalski čin na rjavem blagu z vezanim robom. Naslednji čin je vezan z oranžno nitjo na velurju, vezan rob je enake barve kot listi na činu - te različice čina prav tako nisem zasledil še nikjer drugje. Zadnja dva čina sta vezena na rjavem blagu, srebrn ima vezan temnejši rjav rob.

Slika 2: Čina na levi strani slike sta namenjena za nošenje na svečanih uniformah z začetka 90ih. Narejena sta kot našitka, nosili pa so jih našita na ramo, direktno na suknjič. Pri generalskih činih je obroba enaka barvi čina; zlata ali srebrna s temno modro obrobo, častniški čini pa imajo le vezeno obrobo temno modre barve. Naslednji je častniški čin na velurju z vezanim robom. Sledijo čini letalstva; generalska čina, pri srebrnem so listi nekoliko rumenkaste barve in pa čin višjega vojaškega uslužbenca.

Slika 3: Generalski čin na enobarvni podlagi z vezanim robom, generalski čin na črni podlagi za nošenje na puloverju, različica generalskega čina pri katerem so listi vezeni z svetlejšimi nitmi. Zadnja pa sta čina, ki se nosita na službenem temno zelenem suknjiču.

Slika 4: Aktualni čini mornarice, od prejšnjih se najbolj razlikujejo po tem da so ti vezeni na blago, prejšnji so imeli prišite trakove; prvi za nošenje na vetrovki; zadaj se pripenjajo z kovinskimi »patenti«, naslednji se prišit nosi na rokavu suknjiča in zadnji je namenjen za nošenje na rami. ❖

Jakob Klenovšek

Zbirke
družine
Leskovar

Glasilo **ZZVIS »ZBIRALEC«** št.: 21 je
bilo izdelano v 70 izvodih.
Uredila: Martin in Monika Leskovar
Foto: Lasse foto studio
Tisk: Demago Print&design, Februar 2013